

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง องค์ประกอบที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทจังหวัดเลย ผู้วิจัยได้รวบรวมสรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทจังหวัดเลย ในเรื่องต่อไปนี้

- (1) องค์ประกอบภายนอกที่มีผลต่อการดำเนินงาน
- (2) องค์ประกอบภายในที่มีผลต่อการดำเนินงาน
- (3) องค์ประกอบจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

2) เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ในเรื่องต่อไปนี้

- (1) ผลกระทบที่เกิดแก่นักเรียน
- (2) ผลกระทบที่เกิดแก่โรงเรียนและคณะครู
- (3) ผลกระทบที่เกิดแก่ชุมชน

5.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1) ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งข้อมูลในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วยโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท (กศ.พช.) ที่เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2526-2533 โดยเลือกโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในระดับมาก จำนวน 12 โรงเรียน และโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในระดับน้อย จำนวน 12 โรงเรียน รวมเป็น 24 โรงเรียน จากทุกอำเภอ/กิ่งอำเภอในท้องที่จังหวัดเลย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนนักเรียน และกรรมการศึกษา รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 574 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบบสำรวจ และแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์คอยให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไข และผู้เชี่ยวชาญ ช่วยตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะจนได้เครื่องมือที่สมบูรณ์

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือทุกประเภทออกไปเก็บข้อมูลที่โรงเรียนและชุมชนที่ตั้งกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองทุกขั้นตอน สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ คิดเป็นร้อยละ 96.17

4) การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ในลักษณะที่เป็นแบบสำรวจ แบบตรวจสอบรายการ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่จัดลำดับ และหาค่าร้อยละแบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (X) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เปรียบเทียบผลใช้ t-test การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดใช้คอมพิวเตอร์ (Computer) โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

5.3 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ พบสิ่งที่น่าสนใจ พอสรุปได้ตามลำดับดังนี้

1) สภาพทั่วไปของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง

โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาค้างนี้ประกอบด้วยโรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการ กศ.พช. ที่ประสบผลสำเร็จมาก จำนวน 12 โรงเรียน และที่สำเร็จน้อยอีกจำนวน 12 โรงเรียน รวมเป็น 24 โรงเรียน โรงเรียนทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวนนักเรียนระหว่าง 121-359 คน โรงเรียนที่สำเร็จมากส่วนใหญ่มีเนื้อที่ตั้งแต่ 20 ไร่ขึ้นไป รองลงมาคือ 11-15 ไร่ จำนวนครูส่วนมากประมาณ 7-9 คน ที่พักอาศัยในชุมชนที่ตั้งโรงเรียน ประมาณ 1-3 คน พักในชุมชนอื่นในลักษณะเช่าไป-เป็นกลับ การดำเนินการด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ประสบผลสำเร็จมาก จากข้อมูลการประกวดผลงานดีเด่นทุกระดับ พบว่าโรงเรียนกลุ่มสำเร็จมากร้อยละ 55 ได้รับรางวัลการประกวดกิจกรรม และผลงานนักเรียน ส่วนโรงเรียนที่สำเร็จน้อย ส่วนใหญ่มีพื้นที่ของโรงเรียน 5-10 ไร่ จำนวนครูมากที่สุด 1-3 คน พักอาศัยในโรงเรียน ประมาณ 10-12 คน พัก

อาศัยในชุมชนอื่น จำนวนรางวัลที่ได้รับจากการประกวดผลงานด้านต่าง ๆ ก่อนข้างน้อย และบางโรงเรียนไม่เคยได้รับรางวัลเลย

2) องค์ประกอบภายนอกโรงเรียนที่มีผลต่อโครงการ กศ.พห.

ผลการประเมินระดับการพัฒนาของหมู่บ้านตามเกณฑ์ กชช.2ค. พบว่า จปฐ. ระดับการพัฒนาของหมู่บ้านทั้งสองกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านพัฒนาระดับปานกลาง พบหมู่บ้านก้าวหน้าและล้าหลังจำนวนน้อย ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง ยึดมั่นในศาสนาและประเพณี ต่างพึ่งพาอาศัยกันแบบเครือญาติ สนใจและร่วมมือกันพัฒนา

ประชาชนโดยทั่วไปทั้งสองกลุ่ม มีที่ทำกินเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรชนิดอาศัยน้ำฝน มีน้ำเพียงพอเพาะปลูกในบางฤดูกาล อาศัยแหล่งเงินทุนจากธนาคารเพื่อการเกษตร (ธกส.)

กรรมการศึกษาส่วนใหญ่มาจากผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้าน นอกจากจะเป็นกรรมการศึกษาแล้วยังทำหน้าที่กรรมการด้านอื่นของหมู่บ้านด้วย แม้ว่าโดยบทบาทของกรรมการศึกษาจะไม่มีบทบาทโดยตรงต่อโครงการ และเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ให้การสนับสนุนด้านกำลังใจและกำลังใจทรัพย์ก็ตาม ในปัจจุบันพบว่าโดยทั่วไปกรรมการมีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียนและเห็นว่าโรงเรียนคือแหล่งให้ความรู้กับบุตรหลาน กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นทำไปเพื่อลูกหลาน

3) องค์ประกอบภายในโรงเรียนที่มีผลต่อโครงการ กศ.พห.

จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีแหล่งงบประมาณสำคัญจากงบประมาณของรัฐ ซึ่งได้รับเมื่อปีแรกที่เข้าโครงการโดยกำหนดให้เป็นงบวัสดุจัดการและเงินทุนหมุนเวียน หลังจากการดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน โรงเรียนไม่มีเงินเหลือสำหรับดำเนินการ แต่ทุกโรงเรียนก็ไม่ได้หยุดดำเนินการ โดยเลือกกิจกรรมที่ไม่ต้องใช้เงินดำเนินการแทน มีผลให้บางโครงการต้องหยุดชะงัก กิจกรรมหลายกิจกรรมขาดการต่อเนื่อง

ด้านปัจจัยพื้นฐานของโรงเรียน พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ที่ประสบผลสำเร็จมากมีพื้นที่มากกว่า มีความอุดมของดินและน้ำดีกว่า และมีปัจจัยด้านอื่นเพียงพอ เช่น มีไฟฟ้า มีสนามกีฬาเพื่อเป็นที่ฝึกซ้อมกีฬาแก่เยาวชน และมีหอกระจายข่าวเพื่อแจ้งข่าวสารแก่ชุมชน ในขณะที่โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จน้อยมีปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ค่อนข้างจำกัด

ด้านผู้บริหารและครูผู้สอน และนักเรียนในโรงเรียน พบว่าสถานะทางครอบครัวและอาชีพของบิดามารดาของนักเรียนไม่แตกต่างกัน มาตรฐานความสมบูรณ์ของนักเรียนยังต่ำ เมื่อเทียบกับเกณฑ์ด้านสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข แต่ก็ร่าเริงเป็นธรรมชาติ มีความแข็งแรง และอดทน เหมาะที่จะเรียนวิชาชีพที่ต้องใช้กำลังและใช้ความพยายามค่อนข้างมาก

ส่วนครูผู้สอน พบว่ามีความเหมาะสมทั้งด้านอายุ พื้นฐานความรู้ ความพร้อมในการทำงาน

ด้านผู้บริหารโรงเรียน พบว่าโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จมาก ผู้บริหารส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 35-50 ปี วุฒิทางการศึกษาปริญญาตรี เคยเข้ารับการอบรมตามโครงการ กศ.พช. และประจำทำหน้าที่บริหารในโรงเรียนปัจจุบันติดต่อกันไม่เกิน 10 ปี ในขณะที่โรงเรียนประสบผลสำเร็จน้อย ผู้บริหารมีอายุมากกว่า 50 ปี วุฒิปริญญาตรีหรือต่ำกว่า และทำหน้าที่บริหารในโรงเรียนปัจจุบันติดต่อกันเกินกว่า 10 ปีขึ้นไป

ส่วนในด้านเจตคติของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนต่อโครงการ กศ.พช. ลักษณะด้านผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน และวิธีการดำเนินการโครงการ กศ.พช. จากการศึกษาเปรียบเทียบ พบว่าด้านเจตคติและลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และวิธีการดำเนินการด้านการประเมินผลมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ การจัดทำแผนงานโครงการ การกำกับ ติดตาม นิเทศ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4) ความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นที่มีผลต่อโครงการ กศ.พช.

จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนที่สำเร็จมากสามารถแสวงหาความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นได้มากกว่าทั้งหน่วยงานราชการและภาคเอกชน ในขณะที่โรงเรียนที่สำเร็จน้อย สามารถแสวงหาความช่วยเหลือได้เฉพาะหน่วยราชการด้วยกันเท่านั้น ลักษณะของความช่วยเหลือส่วนใหญ่ เป็นการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า ให้เป็นบางครั้งบางคราว ในลักษณะวัสดุเพื่อสนับสนุนโครงการ หรืองบประมาณหมุนเวียนใช้จ่ายในโครงการเป็นผลจากการติดต่อกันโดยตรง ระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานของผู้ให้

5) ผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานตามโครงการ กศ.พช.

จากการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่นักเรียน ผลกระทบที่เกิดแก่โรงเรียน และคณะครู และผลกระทบที่เกิดแก่ชุมชน พบว่า

(1) นักเรียนมีการพัฒนาด้านลักษณะนิสัยดีขึ้น เช่น มีความกตัญญู มีระเบียบวินัย สามารถปกครองตนเอง ร่วมมือกันทำงาน และแบ่งงานกันทำ

(2) โรงเรียนมีความสะอาดร่มรื่น เป็นระเบียบน่าอยู่อาศัย ครูมีขวัญกำลังใจดี ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนราบรื่น สามารถแก้ปัญหาและลดความขัดแย้งระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้

(3) ชุมชนมีความพอใจในพฤติกรรม ความมีระเบียบวินัย ความกตัญญูของนักเรียน มีความตระหนักและรับผิดชอบต่อบุตรหลานในปกครองเพิ่มขึ้น สนใจและให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียน สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และชุมชนพร้อมจะรับการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนา

การเปรียบเทียบด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่นักเรียน โรงเรียน-ครู และชุมชนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ระหว่างโรงเรียนที่สำเร็จมากกับโรงเรียนที่สำเร็จน้อย พบว่าผลกระทบที่เกิดแก่โรงเรียนและคณะครูมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลที่เกิดขึ้นแก่นักเรียน และผลที่เกิดแก่ชุมชนไม่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่นักเรียน ตามความคิดเห็นของนักเรียนระหว่างโรงเรียนที่สำเร็จมากและน้อย พบว่านักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ที่บ้านและชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และจะนำความรู้ไปประกอบอาชีพเมื่อจบการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.4 ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย และประเมินผลของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายครั้ง พบว่าโครงการ กศ.พช. เป็นโครงการที่เหมาะสมกับหลักสูตร และสภาพของโรงเรียนประถมศึกษาในปัจจุบัน โรงเรียนส่วนใหญ่ของโครงการสามารถดำเนินการได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ มีผลงานเป็นที่พอใจ ส่วนน้อยยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ควรมีการแก้ไขปรับปรุงในเรื่องต่อไปนี้

ก. ข้อเสนอแนะสำหรับ สบช.สบจ. และ สบอ.

(1) ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการไม่ประสบผลสำเร็จส่วนหนึ่ง เพราะครูไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตลอดจนเจตคติที่ดีต่อโครงการ เนื่องจากครูส่วนใหญ่ไม่ได้รับการฝึกอบรมตามโครงการ พบว่ามีครูเพียงโรงเรียนละ 2-3 คนเท่านั้นที่ได้รับการฝึกอบรม ดังนั้นควรให้ครูได้รับการฝึกอบรมมากขึ้น

(2) แสวงหาวิธีการกับดูแล ช่วยเหลือโรงเรียน และพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ เช่นการออกเอกสารสิ่งพิมพ์ การประชุมสัมมนา

(3) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไป และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ และเข้าใจโครงการ เพื่อการดำเนินการตามโครงการ กศ.พช.ของโรงเรียน จะได้รับความร่วมมือช่วยเหลือมากยิ่งขึ้น

(4) ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานงาน แลกเปลี่ยนข่าวสารวิชาการ เกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการ กศ.พช. ระหว่างภูมิภาค จังหวัด อำเภอ และโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานได้ดียิ่งขึ้น

(5) แสวงหาเกณฑ์ วิธีการ การประเมินผลโครงการที่เหมาะสมและ ดำเนินการด้านการประเมินอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของโครงการ และเป็นผลดีต่อการดำเนินการตามโครงการ

ข. สำหรับผู้บริหารโรงเรียน

(1) รวบรวมข้อมูลของโรงเรียน เพื่อการดำเนินการโครงการ และเสนอต่อสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ

(2) แสวงหาความร่วมมือช่วยเหลือด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และวิทยากรฝึกอบรม จากหน่วยงานราชการและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

(3) ประชาสัมพันธ์ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนในโอกาสอันควร

(4) กำกับ ติดตาม นิเทศ และประเมินผลโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กำลังใจ และช่วยแก้ปัญหาระหว่างดำเนินการ ช่วยให้การดำเนินการเกิดผลดี

(5) ประกาศเกียรติคุณเมื่อบุคลากรในโรงเรียนทำงานได้ผลดี และสมควรเป็นตัวอย่างได้

(6) ข้อเสนอแนะในการเขียนโครงการ เพื่อขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ลักษณะสำคัญของโครงการต้องเป็นโครงการระยะสั้น มีความเป็นไปได้มาก มีผลโดยตรงต่อเด็กนักเรียน และไม่ผูกพันกับหน่วยงานของผู้ให้ ที่สำคัญยิ่งกว่าคือ โรงเรียนต้องแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนได้พยายามดำเนินการเรื่องดัง

กล่าวแล้ว แต่ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ เนื่องจากมีขีดจำกัดด้านงบประมาณ
วัสดุดำเนินการหากได้รับความช่วยเหลือแล้ว จะช่วยให้โรงเรียนสามารถดำเนินการ
ได้